

VASS NORBERT

AZT HISZEM, MONOMÁNIÁSNAK KELL LENNI

Beszélgetés Totth Benedekkel

Hosszú-hosszú órákat, tulajdonképpen éveket töltöttünk el egymástól alig fél méter távolságra, de sosem váltottunk egy szót sem. Úsztunk. Ő kamasz volt, én alig kisiskolás. Aztán amire én kamasz lettem, ő már fordító volt, én meg hosszú órákon, tulajdonképpen éveken át olvastam a fordításait. Huxley-t, Le Carrét, a Sandmant, McCarthyt és Hunter S. Thompson-t. Aztán írt egy regényt. Én meg írtam róla egy kritikát. Már a szöveg lelegején bevallottam, hogy „a Totth Benedek által teremtett kisvárosi, klórtól homályos szűk terek meglehetősen ismerősek nekem, és éppen ezért azt hiszem, a Holtversenynek egészen atipikus olvasója vagyok”. Az vagyok. Mindketten kipipáltuk aztán a Pázmányt és Óbudát, és messze kerültünk a kisvárosi, klórtól homályos terektől. Végző soron mégis egy uszodás könyvnek köszönhetjük, hogy ismerjük egymást, és különös, hogy mostanában mindketten úszni kezdtünk megint. Nemrég pedig újból találkoztunk, Óbudán. Totth Benedekkel egzisztenciális kockázatokról, megszállottságról és monomániáról, belátható távokról és élethosszig tartó folyamatokról, fordításról és színházról beszélgettünk. És könyvekről, amikbe bele lehet halni. És könyvekről, amiket nem érdekel, hogy sokan temetik őket.

– *Egy interjúban beszéltél arról, hogy nagyjából tizenhat és huszonöt éves korod között olvastad azokat a könyveket, amelyek aztán meghatározók lettek számodra. Eszedbe jut néha, hogy a mai srácok közül sokan éppen a te könyveidet, a Holtversenyt vagy Az utolsó utáni háborút olvassák? Hogy látod, most, a 21. században mekkora felelősséget jelent a történetmesélés?*

– *Szerintem a felelősség független a kortól, talán csak az változik, hogy egy könyv hány embert ér vagy érhet el. Sokan temetik a könyveket, de szerencsére a könyveket ez nem érdekli. Miközben a Holtversenyen dolgoztam, nem igazán gondolkodtam azon, hogy kik fogják olvasni, és ehhez nyilván annak is köze volt, hogy nem tudhattam, megjelenik-e egyáltalán valaha. Mindenesetre nem képzeltem el semmilyen olvasót a szöveghez, se fiatalot, se időset. Aztán a megjelenés előtt megijedtem, hogy mi lesz, ha fiatalok is olvassák a regényt, már csak azért is, mert a szereplői tizenöt-tizenhat évesek. Leginkább attól tartottam, hogy egyedül maradnak az élménnyel, amely a visszajelzések alapján elég megrázó lehet. A saját tapasztalataimból indultam ki, velem is előfordult, hogy egy-egy könyv annyira megrázott, hogy utána hetekig próbáltam feldolgozni, megérteni vagy elfelejteni egyes részleteket. Az Amerikai psycho például sokáig kísértett. Még az is megfordult a fejemben, hogy a Holtverseny borítóján jelezni kellene valahogy, hogy 18+-os a kötet. Mondjuk ez valószínűleg inkább jó reklámfogás lett volna, de akkor ezt komolyan gondoltam. Aztán kiderült, hogy a könyv teljesen más utat akar bejárni. Az első könyves blogos kritika kapásból azzal indított, hogy akkor ez most ifjúsági (young adult) irodalom, vagy sem. Amúgy ez elég termékeny vita volt. Később több ifjúsági irodalommal foglalkozó tanulmánykötetben, antológiában elemezték a regényt,*

sok helyen érettségiztek belőle, még a volt gimnáziumomban is, ami egyrészt óriási büszkeség, másrészt vissza is visz a felelősséggel kapcsolatos kérdésedhez. Úgy gondolom, ha egy magyartanár kiválasztja a regényt, és a diákok az órán együtt feldolgozzák, akkor nem lehet belőle probléma. És olyan visszajelzéseket is kaptam, hogy nem olvasó fiataloknál pont a *Holtverseny* volt a – hogy egy ide illő metaforával éljek – „kapudrog” az olvasáshoz. Ebben talán az is közrejátszik, hogy elég megosztó lett a könyv, nehéz anélkül elolvasni, hogy állást foglalj, és ebbe a teljes elutasítástól a „kedvencelésig” sok minden belefér.

– Elmesélnél néhányat az olvasóid visszajelzései közül? Fiatalok, idősek, rokonok, pályatársak, ki hogyan olvasta a Holtversenyt? Nagyon kíváncsi vagyok, ki honnan talált utakat a könyvhöz, volt-e esetleg olyan reakció, tanács, kritika, amit a későbbiekre eltettél magadnak?

– Több szülő írt már nekem, hogy végső elkeseredésében a *Holtversenyt* adta oda a gyerekének, hogy rávegye az olvasásra. A kedvencem egy fiatal focista srác volt, aki a szülei szerint még a Messi-életrajzi könyvben is csak a képeket nézegette, de valahogy rácsúszott a *Holtversenyre*, és kétszer elolvasta. Amikor megkérdezték tőle, milyen a könyv, csak annyit mondott, hogy kurva jó. Azt hiszem, ez elég nagy bók. Legutóbb Az utolsó utáni háborúval kapcsolatban kaptam nagyon fontos visszajelzést egy katonától, aki rengeteg időt töltött háborús övezetekben. Azt mondta, tényleg ilyen a háború. Mivel én sosem jártam a fronton, neki elhiszem. És volt egy negyedórás beszélgetésünk Esterházyval, akit előtte csak látásból ismertem. Azt fel kellett volna vennem, hogy időnként visszahallgathassam.

Általánosságban véve mindkét regényre rengeteg visszajelzést kaptam, mindenből lehet tanulni, nagyjából függetlenül azok tartalmától, leszámítva talán a kicsit leegyszerűsítőnek tűnő „ez egy darab szar” jellegű megállapításokat. Idővel persze megtanul az ember szórakozni ezen is.

– Ha egészen másként is, mint egy katona, de a kritikák által valamiképpen az író is frontvonalba kerül. Az jutott eszembe, hogy Paul Auster az irodalom árnyékhőseinek nevezi a fordítókat. Neked milyen változásokat hozott az életedben, amikor megjelent az első regényed, vagyis – ha a hasonlatnál maradunk – amikor kiléptél a fényre?

– A száznolcvan fokos fordulat talán túlzás, de elég nagyot pördült velem a világ. Ennek a pörgésnek voltak mélypontjai, fel kellett dolgozni a változást, de alapvetően inkább csak pozitív hozadék volt. Persze könnyű nekem, mert a regény, még ha talán váratlanul is, elég nagy sikert aratott, sokan olvasták, sok kritikát írtak róla, megkapta a Margó-díjat, stb. Így aztán utólag azt is könnyebb volt megindokolni magamnak, hogy miért ültem tizenöt évig egy szobában, miért töltöttem ennyi időt olyasmivel, ami rajtam kívül senkinek sem volt fontos, egzisztenciális szempontból pedig nemcsak totálisan értelmetlen, hanem még kockázatos is.

– A Holtversenyről többször elmondtad, hogy több mint tíz éven keresztül készült, persze nem napi nyolc órában, hiszen ezalatt hoztad létre a fordítói életműved jelentős részét is. Amiatt vi-

szont szerintem roppant nagy feszítv ez, hogy mennyire friss és eltalált a kötet nyelve, amit én a szöveg motorjának is gondolok ráadásul. Kamaszok csupas, agresszív, roncsolt, kegyetlen nyelve ez. A könyv írása alatt eltelt idő során hányszor kellett nyelvi vérátömlesztést végezni a szövegen?

– Ami a regény nyelvezetét illeti, úgy érzem, több ellentmondás is egymásnak feszül. Egyrészt ott van a hitelesség kérdése. Ez a regény nem kamasznyelven íródott, ha létezik egyáltalán ilyen. Mindenesetre nem mentem utána, nem végeztem kutatásokat, nem is igazán ismertem, ismerék ennyi idős fiatalokat. Nem tudom, hogy így nehezebb vagy könnyebb megalkotni egy nyelvet. Annyit mindenesetre ki lehet jelteni talán, hogy a *Holtverseny* nyelvezete egy konstrukció, egy kitalált stílus, amiben ugyan ott vannak a nyelvi valóság elemei, de az biztos, hogy így egyetlen kamasz sem beszél. És ez átvezet egy másik ellentmondáshoz. Sokan mondták, hogy a szövegnek erős sodrása van, de ez nem úgy történt, hogy leültem írni, és dőltek belőlem a sorok. Ez a spontánnak ható, beszélt nyelvre emlékeztető regiszter rengeteg kísérletezés eredménye. Az első néhány fejezetet legalább százötvenszer írtam újra, mire megtaláltam az elbeszélő hangját. Megszállottan kerestem, de hát ez egy ilyen szakma, azt hiszem, monomániásnak kell lenni.

– Nem tudom, emlékszel-e a kötet utolsó mondatára: „Nem bírok megállni.” Ez mintha önbeteljesítő jóslatként kezdett volna el működni, hiszen idén újra megjelent a könyv, méghozzá bővített változatban. A szöveg sem bírt megállni, hiszen egy novellát fűztél a végére, a Niki című szöveget. Ilyesmi, azt hiszem, ritkán fordul elő. Mi motiválta a kiegészítést?

– 2016-ban részt vettem az Európai Elsőkönyvesek Fesztiválján. Az Élet és Irodalom fesztivális mellékletébe kellett egy szöveget küldeni, olyat, ami addig nem jelent meg még sehol. A *Niki* nagyjából úgy született meg, ahogy a regény. Egy képből, a víz alatt üvöltő lány képéből indultam ki, és a regény egyik részletét írtam meg az ő szemszögéből. Egyrészt nagy kihívás volt a lány hangján megszólalni, másrészt izgalmas volt újra belépni a *Holtverseny* terébe egy másik perspektívából. Amikor a Magvetőnél felmerült, hogy új kiadása lesz a regénynek, lecsaptam a lehetőségre. Nekem nagyon fontos ez a szöveg, azért is, mert a Holtversenyben a lányok végig háttérbe szorultak, elnyomott helyzetben vannak, és erről csak a szerző tehet. Szerettem volna megmutatni, hogyan néz ki ez a történet a másik oldalról. Azt persze nem tudom megítélni, hogy mennyire sikerült.

– Itthon egyből népszerű lett a Holtverseny. Azóta készült egy francia fordítás, és úgy tudom, halad az angol nyelvű verzió is. Miként fogadták a külföldi olvasók, kritikusok, és egyáltalán hogy alakul a fordítások sorsa?

– Eddig Franciaországban jelent meg, *Comme des rats morts* címmel, az Actes Sud – Actes Noir sorozatában, ami egy rangos krimi-thriller széria, illetve pár hét múlva jön a szlovák kiadás, aztán jövő ősszel Kanadában és Amerikában is kiadják a *Holtverseny*t. A francia fogadtatás minden várakozást felülmúlt, nemcsak az olvasók, de a kritikák is nagyon lelkesek voltak, amihez természetesen szükség volt Natalia és Charles Zaremba szeniális fordítására. Egy rangos krimiírói fesztiválra is meghívást kaptam Lyonba. Az kicsit olyan volt, mintha nem én lettem volna ott, mindenhol olyan szerzők dedikáltak, akiket addig csak a New York Times bestsellerlistáján láttam. Egy kerekasztal-beszélgetésen egy francia író ült mellettem, a hivatalos rendezvény után váltottunk pár szót, és elárulta, hogy olvasta a *Holtverseny*t. Évtizedekig dolgozott tanárként egy vidéki iskolában, és hasonló dolgokat tapasztalt. Nem tudom, mi lehet az oka a franciaországi sikernek, de talán ez is egy lehetséges válasz.

– *A fordításaid kapcsán beszéltél egyszer arról, hogy azokból ki kell hagyni az egót, és hogy akkor vagy a leginkább elégedett, ha az eredetihez lehetőség szerint a leghűségesebben sikerül tolmácsolnod egy művet. Mivel mindketten elég jól ismerjük az uszodák világát, innen hoznék egy példát. A fordítás mondjuk az, hogy adott egy ötvenméteres medence, és azt végig kell úszni úgy kétszázhuszszor, a mozgástered pedig annyi, hogy időnként az úszásnemeket válto-gathatod esetleg. A könyvírás viszont olyan, hogy neked kell megtervezned a medencét is, ha pedig kész van, úszásnemeket is kell találnod hozzá. A fordítás során mesteri fokon kell ismerni és használni a nyelvet, de milyen többlettel jár a felkészülés, az anyaggyűjtés a regényíráshoz? Nálad hogy történt ez?*

– Találóz az a metafora, lehet, lenyúlom majd. De viccen kívül: igen, ha fordítasz, sok mindent készen kapsz, amivel regényíróként meg kell küzdened. Látod a táv végét, ami persze egy ötszáz oldalas regénynél nem biztos, hogy megnyugtató, de mégis tudod, hogy meddig kell eljutnod. Ezzel együtt a regényfordításba is bele lehet pusztulni, főleg, ha olyan a téma és a nyelvezet. Nekem az utolsó nagy fordításom Cormac McCarthy *Átkelés* című regénye volt. Abba konkrétan belehaltam, ráadásul a végeredmény sem lett olyan, mint szerettem volna, vagy inkább úgy mondanám, hogy sokkal jobban is meg tudtam volna csinálni, ha nem olyan állapotban vagyok, amilyenben voltam. Az a szerencsés helyzet állt elő, hogy részt vehetek a regény új kiadásának előkészületeiben. Tanulságos és fájdalmas ez a munka.

– *Kevéssel a Holtverseny megjelenése után mondtad, hogy elfáradtál a fordításban. Nemrégiben viszont, úgy tudom, egy kortárs amerikai dráma fordításán is dolgoztál. Mennyire más drámát fordítani, mint prózát?*

– A fordítás továbbra is része a munkámnak, de az utóbbi években háttérbe szorult. Igazából nincsenek fordítói álmaim. Volt egy-két könyv, amit szívesen lefordítottam volna – például Douglas Coupland *X generációja* vagy Chuck Palahniuktól a *Harcosok klubja* –, de ezeknek már van magyar változatuk. A színdarabfordítás viszont nagyon más kihívásokkal jár, ráadásul az újdonság varázsa is nyilván benne van, mert még sosem csináltam ilyesmit. Az utóbbi időben színdarab- és forgatókönyvírással is foglalkoztam, és ugyancsak a fordításon keresztül kezdtem az ismerkedést ezekkel a műfajokkal. A prózánál már bejött ez a módszer, lehet, hogy itt is működik. Mindenesetre rengeteget tanultam belőle, ráadásul maga a darab is nagyon jó. Úgy tudom, jövő tavasszal mutatja be a Radnóti Színház.

– *A színházban nemcsak fordítóként, szerzőként is bemutatkoztál a közelmúltban, előbb a POSZT-on, majd szeptember végén a budapesti TRIP hajón is játszották az Afganisztán című drámádat. A regényírás kapcsán mondtad, hogy nehéz megtalálni a hangot, egy színdarab esetében pedig talán még nehezebb, hiszen mindegyik szereplő nyelvét ki kell találni. Színdarabot vagy regényt nehezebb írni?*

– Egészen más a kettő, talán nem ég és föld, de ahhoz közelít. Az *Afganisztán* megírásának egyik tanulsága, hogy valószínűleg inkább próza-, azon belül is regényíró vagyok elsősorban, de rengeteget tanultam, tanulok ezekből a más műfajokban tett kalandozásokból. Az *Afganisztánt* a Dramaturgok Céhe által szervezett és lebonyolított Nyílt Fórum keretében fejlesztettük, elsősorban Radnai Annamáriával, Perczel Enikővel és Harsányi Lászlóval. Az egyik legfontosabb konklúzió számomra, hogy a papír sokkal többet elbír, mint a szín-

pad. Az viszont biztos, hogy a drámafejlés tapasztalatait felhasználva az új regényemen is sokkal tudatosabban dolgozom. Ez néha bénító is tud lenni, de most úgy érzem, amit a drámaírásból eddig tanultam, pont azokon a területeken segít előrelépni, ahol a regényemmel kapcsolatban hiányérzetem van.

– *A 2017-ben megjelent Az utolsó utáni háborúról eddig alig ejtettünk szót. Nagyon izgalmas, hogy míg a Holtversenyt egy novellával toldottad meg, a második regényednek viszont a magja, az origója volt egy kispróza. Hiszen Az utolsó utáni háború A fekete katona című, a Hévíz gondozásában megjelent alternatív ötvenhatos antológiába készült szövegből kezdett hízni, formálódni. Ahogy elkészültél a novellával, egyből sejtetted, hogy ebből lesz majd a következő nagyprózád?*

– Eredetileg csak egy novella lett volna, de már akkor láttam, hogy több van ebben a történetben, amikor elküldtem a szöveget az antológiába. Terjedelmi korlátok voltak, muszáj volt lekerekíteni a végét. De már akkor tudtam, hogy tovább akarom mesélni a szereplők életét vagy halálát, attól függ, hogyan értelmezzük a történetet. Már az első változat megírásakor szürreálisabb, mitikusabb irányba vitt a szöveg, aztán a szerkesztési fázisban kihúztuk az '56-os forradalomra, a helyszínre és a korra történő utalásokat, mert nekem inkább karácsonyfadísznek hatottak a szövegen, és ami ennél is fontosabb, hogy nem akartam leszűkíteni az értelmezési lehetőségeket. Meg aztán az '56-os emlékévkapcsán megjelent iszonyatos mennyiségű kiadvány közé sem akartam besorolni a regényt. *A másik forradalom* című antológia üdítő kivétel volt, azt hiszem, ezért is örültem a felkérésnek, de ami egy novellában működni látszott, regény terjedelemben valahogy erőltetettnek tűnt. Aztán persze lehet, hogy tévedek. Egyedül a „ruszkik” és a „jenkik” maradtak meg szembenálló félként ebben a fiktív termonukleáris háborúban. Azt nem sejtettem előre, hogy ez a dolog megint ennyire aktuális lesz, és a történelem újrateremti a hidegháborús felállást, ráadásul ezeket az országokat olyan súlyos pszichopatak vezetik, hogy tényleg nem lehet tudni, mi lesz ennek az örületnek a vége.

– *Miközben kisprózán és nagyprózán is dolgozol, az ÉS-ben sorra jelennek meg a tárcáid. Mi segít fogást találni ezen a rövid és ravasz műfajon?*

– Elég nehezen írok, meg lassan is. A novella különösen nagy kihívás, a tömörsége, a sűrítettsége miatt. Hirtelen nem is emlékszem, hogy írtam-e egyáltalán valaha is novellákat „magamtól”, azaz nem felkérésre. Tavaly év vége felé – néhány antológia- és folyóirat-publikáció után – úgy döntöttem, egy darabig nem válllok ilyen jellegű munkákat, megpróbálok az új regényemre koncentrálni. A nagy fogadalmam másnapján megkeresett Grecsó Krisztián, és megkérdezte, hogy volna-e kedvem egy évig tárcákat írni az ÉS-be. Erre, azt hiszem, nem illett volna nemet mondani, úgyhogy huszonnégy óra sem kellett, és megszegtem a magamnak tett ígéretet. Alapvetően most sem érzem, hogy ez lenne az én igazi műfajom, de ez az egy év sok új tapasztalattal járt, és most már nem félek novellában gondolkodni. Ezek a tárcák valahogy bevonzották az aktualitásokat, sosem gondoltam, hogy közéleti eseményekre fogok a magam módján reagálni az írásaimban, és azt hiszem, a regényeket továbbra is igyekszem majd távol tartani ettől, de annyi mindent gondoltam már írásról, alkotásról, amiről aztán kiderült, hogy nem úgy lesz. Szóval most már óvatosabban teszek fogadalmakat.

– Kevéssel a második regényed megjelenését követően nyilatkoztad, hogy műfordító már, író pedig még nem vagy. Azóta eltelt egy bő év, és, ugye, a színházi alkotás világába is belekóstoltál, fordítottál, és úgy tudom, újabb prózák is készülnek. Merre lendül most ki az inga? Ha azt mondanák, a névjegykártyádra az a három szó kerülhet, hogy drámaíró, fordító, író, mi lenne a sorrend?

– Az íróvá válás még biztosan nem ért véget. Egyre inkább úgy érzem, hogy íróvá válni élethosszig tartó folyamat. Minden egyes történetnél meg kell tanulni írni. De ha csak kilóra nézzük, akkor a szövegek arányát tekintve idén inkább író voltam.

AYHAN GÖKHAN

„SEMILYEN EREDMÉNYT NEM HOZ, HA KOCKAFEJŰEN VAGYUNK HALADÓÁK”

Beszélgetés Lackfi Jánossal

Az 1971-ben Budapesten született ezerarcú Lackfi János író, költő, műfordító hosszú várakozás után regénnyel jelentkezett. A legváratlanabb, nem mindig kényelmes kérdésekre választ kereső Levágott fül egy krimiszállal is megörvendezteti az olvasót. A József Attila-díjas szerzőt a regényről, a hétköznapi élet igazságkereséséről és a kortárs gyerekirodalom helyzetéről is kérdeztük.

– 2007-ben jelent már meg regényed, a Halottnéző, de a be nem fejezett regényeket is számon tartod.

– Igen, több regényem vértett már el a számítógépen. Gyerekkorom óta regényeket akartam írni, végül a vers mellett kötöttem ki. A nagyobb vállalkozások kudarcba fulladtak, értendő ez alatt egy több száz oldalra rúgó próza megírása. Az egyetemi tanításnak azért intettem búcsút, mert beláttam, valamiről le kell mondanom, ha be akarok fejezni egy nagyobb lélegzetű regényt. A korábbi egy-egy regénykezdemény esetén azt a hibát követtem el, hogy a sajtóban úgy nyilatkoztam róluk, mintha már készen lennének. Le is fagytam... Kinek van kedve olyasmit csinálni, ami már „létezik”?

– A mostani regény egy szerencsés véletlen eredménye is...

– Két és fél évvel ezelőtt éppen rózsafüzért imádkoztam, és hirtelen jött az ötlet: mi lenne, ha az ablakpárkányon megjelenne valami nem odaillő, akár egy levágott fül. Ezt az apró motívumot bontottam ki a későbbiekben. Mert hát mit kezdhet a szerencsés megtaláló egy levágott füllel? Elfelejtheti? Rendőrt hívhat? Fülön fogja?

Egyre jobban a téma hatása alá kerültem, és pont az idő tájt kaptam meg Murakami Haruki *Miről beszélnek, amikor futásról beszélnek?* című remek esszékötetét, ami számos ötlettel látott el engem. A könyvből átvett és sikeresen alkalmazott elvek odáig vezettek, hogy több száz munkaóra alatt sikerült megírnom egy regényt.

A könyvből levont egyik törvényszerűség, hogy akkor kell az írást abbahagynod, amikor az a legjobban megy. Korábban nyomtam, ahogy a csövön kifért. Aztán egy hétig szárazság.

– *Egyéb szövegeknél sincs ez másképp?*

– Nem, rövidebb művekre jobban rálátsz. Az rövidtávfutás.

– *Vagy annyira bátor, hogy visszaolvasd a szöveged, mialatt készül?*

– Együtt éltem a történettel, de a visszaolvasást az első oldalak után abbahagytam, vizsgolyással töltött el a saját szövegem újraolvasása.

– *A műfaj mikor vált egyértelművé? Például hogy nem ifjúsági regény lesz a tiéd?*

– Az elejétől nem volt kérdés, hogy milyen műfajban gondolkodom. Janne Teller *Semmi* című regénye vajon ifjúsági regény? Bajosan állíthatnánk, bár Dániában sulis kötelező. Viszont felnőtt olvasónak is emberpróbáló... Az én regényemet persze tizenéves is elolvashatja. Sok rendhagyó irodalomórát tartok gimnáziumokban, látom, hogy nem kell másképp beszélni hozzájuk, mint a felnőtt közönséghez. Felnőttesen mozognak, öltöznek, gondolkodnak, párkapcsolatban élnek. Mára bizonyos értelemben elmosódtak a határok.

– *Más műfajok befolyásoltak, adtak ötletet, mialatt készült a regény?*

– A vak lány figurája például az *Éjszaka a földön* című Jim Jarmusch-filmből jön, ez nagy kedvencem. A párizsi jelenetben a vak lány kegyetlenül kiosztja az elefántcsontparti taxifőrt. Bírtam szabadszájúságát, a regénybeli Lili nevű lány is elutasítja, hogy pátyolgassák mint fogyatékos. Az első lapokon látjuk, milyen nagypofájú, bevállalós lány, majd szép lassan fény derül arra, hogy nem akármilyen élettapasztalat van a háttérben.

– *Végeztél anyaggyűjtést?*

– Elég sok interjút olvastam vak emberekkel, rákos betegek blogját is követtem. Kicsit tanítottam gimnáziumban, és saját gyermekeim iskolai sztorijaiból is rengeteget merítettem. Aki ismeri őket, tudja, mennyi kétely, harag vetődik fel a kamaszokban Istennel, hazával, társadalommal, családdal kapcsolatosan. Szomjazza a bizalmat, éhezik az igazságot. A kamaszok iszonyatos módon szívják magukba a világot, mindenre figyelnek és minden iránt érzékenyek.

– *Jonathan Franzen azt ajánlja regényíróknak, hogy írjanak egyes szám harmadik személyben, hacsak egy nagyon különleges egyes szám első személyű hang ellenállhatatlanul föl nem kínálja magát. Mindkét szereplődet egyes szám első személyben írtad meg. Könnyű volt tartanod a váltásokat?*

– Néhány előolvasó a segítségemre volt, például Margit lányom, aki helyenként tett javaslatokat a szóhasználatokat illetően. Emellett Szabó T. Anna és M. Nagy Miklós olvasta el megjelenés előtt a regényt, és tett felbecsülhetetlen javaslatokat. A két szereplő nagyjából egy korosztály, ennyiben lehet hasonló a nyelvezetük, de az sem zárható ki, hogy a két fiatal ugyanannak az éremnek a két oldala.

– *Nem gond, hogy a nyelv az évek alatt elkophat?*

– Évek, évtizedek alatt minden áldozatul eshet ennek. Igyekeztem nem szélsőségesen szlengesnek lenni, talán hosszú távon is működik a dolog.

- *A narrátor ötletszerűen sem merült fel?*
- Nagyon szeretem az egyes szám első személyt, azt reméltem, ettől a megoldástól vulkanikus erejű lesz a történet. Közvetlenül akartam hatni az olvasóra, beszélgetőtársakat adni neki.
- *A regénybeli srác nagyon zárkózott természetű. Könnyen azonosultál a figuráddal?*
- A dolog kettős. Egyszerre vagyok szorongó és magamutogató alkat.
- *A legtöbb kamasz szorong, ez valahol a természete része. Te mintha túlzásba vitted volna a szorongást.*
- Sosem voltam depressziós, de rengeteg kérdésem és kételyem volt, önértékelési gondjaim. Hol úgy lepleztem, hogy könyvekbe temetkeztem, hol pedig úgy, hogy poénokat szórtam, az osztálytársaim szórakoztattam. Ebben a kétes betyárszerepben tetszelegtem.
- *A regényben elindul egy krimiszál is. A levágott fül témája előbb létezett, mint maga a megoldás. Hogy sikerült kigondolni az egészet?*
- A krimiszálat megírtam korábban, és beillesztettem az egyik drámámba. Írás közben jutott eszembe, hogy hoppá, ezt újra használhatom.
- *A levágott fül rejtélye azonnal megoldódhatna, ha a fiú logikus és racionális lépéseket tenne, de ennek épp az ellenkezője történik.*
- Mindannyian egy biztonságos és jól működő világban szeretünk élni, majd este leülünk, és horrorfilmeket nézünk a tévében vagy a monitoron. Egyszerre igényeljük a nyugalmat és a felfokozott izgalmakat, ez az ember természetéhez tartozik. A regényben egyszerűbb lenne hívni a rendőrséget a fül miatt, de mindenki Columbo akar lenni, és a srácot is a kaland, a nyomozás foglalkoztatja jobban. A fiú számos olyan dolgot fedez fel akaratlanul, amit nem biztos, hogy mindenképp tudni akart. Igyekeztem lendületesre venni a történetet.
- A srác alapkérdése az, vajon van-e a világban jó, és ha van, mennyi az a rossz, ami a jó érdekében elkövethető? Vessünk csak egy pillantást a saját társadalmunkra. Egyik kedvenc időtöltésünk a felfelé, a politikusok irányába mutogatás, de ott van az a temérdek piti bűn a mindennapokban... a számlát nem kéréstől az egyéb szemhunyasokig. Örökösen lázadunk a fennálló világrend visszásságai ellen, de a magunk pici sunyiságaival éltetjük is azokat.
- *Benned is létezik ez a lázadó szellem?*
- Ó, hogyne!
- *Mindenkiben azért nincs meg.*
- Az egyéni sérelmek kifejezése is lázadás. Lépj csak rá valakinek a lábára a buszon, azonnal felhördül, és kikéri magának!
- *A mindennapok törpelázadása...*
- Pontosan. Ott bujkál mindenkiben a saját igaza melletti kiállás. Ez törvényszerű.
- *Milyen lenne a felnőtt Lackfi találkozása a fiatalemberrel? Ki mennyire lenne elégedett?*
- Ezen már én is morfondíroztam. Kamaszként elég komoly emberke voltam.
- *Megrögzött művészattitűd?*
- Igen, ahogy Móricka elképzei a művészt. Vicces volt utólag ismerni fel magamon

a Krúdy-utánzatot. Társasági emberként nagypofájú voltam, poénkodtam, beugrattam barátaimat. Ezt a költői énemtől elkülönítettem, arisztokratikus igényekkel mentem neki az írásnak. Aprópénzre váltani az irodalmat később tanultam meg. Jó kérdés, mennyire lennék idegen kamaszénemnek a mostani valómban.

– *Ha nem is idegen, de komolytalan...*

– Akár az is, igen. Akkoriban annyira kicsinek éreztem magam irodalmilag, hogy egyfelől irigykedtem volna a mostani önmagamra. Megismernek az utcán, szelfiznek velem – valószínűleg mélyen megvettem volna ezt a fajta magatartást.

– *Te sem úszod meg a rajongókat.*

– Jólesik, amikor egy-egy aranyos ember megszólít. Igyekszem nem kitérni a közeledések elől. Még nem olyan mértékűek, hogy igazán zavarna.

– *Könnyen megbirkózol azokkal az olvasóiddal, akik a verseidben talált levágott fülek ellen lázadnak fel?*

– Az irodalom halála nem a gyűlölet, hanem az unalom. Jobb, ha valakit szídnak, mintha egy szót sem ejtenének róla. Jósika Miklóst a kutya sem bántja, ott van szépen a könyvespolcokon aranycirádás kötésben. Említhetném Kemény Zsigmondot és Tersánszky Józsi Jenőt, mindkettő nagy író, mégsem olvassák őket.

– *A Facebookon is ki vagy téve a rosszindulatú olvasók megjegyzéseinek, nem?*

– Ha az én oldalamra egy-egy troll beszabadul, nem fut be komoly karriert, ugyanis mire meglátnám, széttépik a mindennapi olvasók. Egyszer valaki a nemi identitásomat firtatta Facebookon. Visszaírtam, hogy olvastad a verseim? Nem tetszett? De, tetszett, válaszolta, majd újból elküldött a búsba. Máskor egy úr keresett meg Nyékládházáról azzal a merészséggel, hogy a felesége nagy rajongóm, és a születésnapjára engem szánna neki ajándékba. Megköszöntem a nem mindennapi gesztust, és érdeklődtem, hogy rendben, de pontosan mire gondol? Írta, hogy szeretné, ha náluk vendégeskednénk, minden földi jóval ellátnának minket. Próbáltam elmagyarázni neki, hogy a dolog nem biztos, hogy összejön, de ha van rá igény, szívesen küldök dedikált könyvet. Írta, hogy az nem ugyanaz, mint egy hús-vér költő. Ennyiben maradtunk. Egyik álmomban meg is jelent a férfi, és vitt magával Nyékládházára a feleségének. De megúsztam, hogy bőrtangában kelljen kiszállnom egy szülinapi tortából.

– *A Belvárosi gyümölcsök és a Kapjátok el Tüdő Gyuszit! című remek gyerekversköteteid az olvasóktól hideget-meleget is kaptak már. Fordításodban jelent meg pár éve Az informatikus kutyája című francia versantológia, nagyon friss, nagyon eleven versekkel, míg nálunk az olvasó képtelen kilépni a Weöres Sándor-féle gyerekversekből, értetlenül áll a merész szövegek előtt. Ezen a téren Franciaországban jobb a helyzet?*

– Van ilyen, de ott van másfelől több ezer lelkes gyerekolvasó. Visszatérő dilemma, hogy akkor most ez és ez a szöveg pontosan hány éves gyerekeknek ajánlható? Az óvodákban a texasi lánCFürészes hallatán felcsillannak a szemek, miközben az óvónők ódzkodnak attól, hogy kiejtsék azt a szót, hogy pisi vagy kaki. Nincs ebben jó nagy adag képmutatás a részünkről?

Franciaországban Magyarországhoz képest a gyerekirodalom kevésbé szerzőközpontú. Léteznek kultikus könyvek, hogyne, tudnak róluk, sokszor jobban, mint magáról a szerzőről.

Hogy a hozzáállás más lenne? Mondanék egy példát. Egyszer két lefordított versem adtam elő Normandiában a helyi gyerekeknek. A kölykök ugyanúgy velem nevettek, mint idehaza, de egyszer csak a szigorú, de igazságos tanár néni figyelmeztetett, hogy na, na, én ezt most azonnal hagyjam abba, mert ők régóta azon dolgoznak, hogy ezt a macsó gondolkodást és szexizmust száműzzék a gyerekek gondolkodásából. Semmilyen eredményt nem hoz, ha kockafejűen vagyunk haladóak.

– *Tudatos döntés volt, hogy politikailag soha nem köteleztél el magad a nyilvánosság előtt?*

– Az alapjátszmákat lejátszom fejben, mindig elmegyek szavazni, nem mondom, hogy túl nagy meggyőződéssel, de teljesítem állampolgári kötelezettségeimet. Tízmillió politológus országa vagyunk, eggyel több vagy kevesebb, nem számít. Szinte minden párttól érkezett már megkeresés, és szépen meg is köszöntem, hogy gondolt rám, de kitértem az ajánlatok elől. Ez a kívülről állás, hogy úgy mondjam, kényelmes is, meg nem is.

– *Kívülről állás lenne?*

– Vagy épp hogy középen állás, nem tudom. Mindenesetre egy Magyarországon, egy országban hiszek. Aki engem olvas, attól nem kérek párttagkönyvet a bejáratnál. Bizonyos értelemben eléggé közéleti költő vagyok, ha beteg gyerekekről vagy fogyatékkal élőkéről van szó, azonnal ugrom, ott vagyok, kiállok a nyilvánosság elé, nem megyek el szó nélkül a valóban fontos és lényeges ügyek mellett.

– *Az elején szó esett arról, hogy rózsafüzért imádkoztál, amikor a regény motívuma eszedbe jutott. Manapság nagyon nehéz kiállni a hit és Isten mellett, a legötétebb információk jutnak el hozzánk pillanatok alatt, özönvíz, erdőtüz, etnikai mélység, klímaváltozás. Nem esik nehezedre megtartani az Isten iránti bizalmad?*

– Ez egyszerre könnyű és nehéz út. Egyrészt elkísér Isten szeretete, derűje, megtart, fel-emel. Másrészt a szörnyűségek közepette is őrizni kell a hitet. A rémségeket többnyire az ember teszi, aztán ráfogja ügyesen Istenre.

– *Lenne Istennek értelme akkor is, ha egyszeriben minden élőlény eltűnne a földről?*

– Azt hiszem, azért teremtett élőlényeket, mert meg akarta velünk osztani szeretetét. Más oka nemigen lehetett. (Hacsak az nem, hogy szépek és tökéletesek vagyunk, ugye!) Ellenben szabadságot kaptunk, így akár ki is nyírhatjuk magunkat. Ahogy a fiával is tettük.

– *Nemrég hirdetted meg, hogy elindul a Lackfi-shop. Felcsaptál kereskedőnek?*

– Az alapgondolat az volt, hogy dedikált könyveimet egy helyről szerezhesse be az olvasó. Többször kaptam már ilyen megkeresést, gondoltam, megkönnyítem a helyzetet. Több, kézműves termékekkel kereskedő barátom vonom majd be a projektbe, a tervek közt szerepel pólók, mézek, egyéb érdekességek árusítása is, egyelőre formálódik a dolog.

